

शाबरी आदिवासी घरकुल योजनेची शहरी
भागात अंमलबजावणी करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: आविवि- ०२२३/प्र.क्र.३०/का-८,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : ११ जानेवारी, २०२४

वाचा :-

- १) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. घरकुल-२०१२/ प्र.क्र.३८ (भाग-१)/का-१७, दि.२८.०३.२०१३
- २) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. घरकुल-२०१२/प्र.क्र. ३८/(भाग-१)/का-१७, दि.०७.०८.२०१४.
- ३) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. घरकुल-२०१५/प्र.क्र.२१०/का-१७, दि.०५.०९.२०१६
- ४) ग्रामविकास विभाग, शासन निर्णय क्र. इआयो-२०१५/प्र.क्र.४१३/योजना-१०, दि.१०.२.२०१६
- ५) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.घरकुल-२०१६/प्र.क्र.३७/का-१७ दि.१५.०३.२०१६
- ६) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. घरकुल-२०१६/प्र.क्र. ३७/का-१७, दि.२७.५.२०१६
- ७) ग्रामविकास विभाग, शासन निर्णय क्र. पीएमएवाय-जी-२०१६/प्र.क्र.३९/योजना-१०, दि. २७.५.२०१६
- ८) आदिवासी विकास विभाग, शासन शुद्धीपत्रक क्र. घरकुल-२०१६/प्र.क्र.३७/का-१७, दि.२८.०६.२०१६
- ९) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. शघयो-२०१६/ प्र.क्र.३३६/का-१७, दि.०६.०९.२०१७
- १०) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. शघयो-२०१६/प्र.क्र.३३६/का-१७, दि.०७.०६.२०१७
- ११) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. शघयो-२०१७/प्र.क्र.३२६/का-१७, दि.०३.११.२०१७
- १२) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. घरकुल- २०१९/प्र.क्र.१५२/का-१७ दि.१७.०३.२०२०
- १३) आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्र.आविवि-०४२२/प्र.क्र.२०/का-०८, दि.०७/०६/२०२२
- १४) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. घरकुल २०१९/प्र.क्र.१००/का-१७ दि.२१.११.२०२२

प्रस्तावना:-

आदिवासी उपयोजने अंतर्गत राज्यातील अनुसूचित जमातीच्या ज्या लोकांना राहण्यासाठी स्वतःची घरे नाहीत अथवा जे अनुसूचित जमातीचे लोक, कुडा मातीच्या घरात, झोपड्यांमध्ये किंवा तात्पुरत्या तयार केलेल्या निवारात राहतात अशा अनुसूचित जमातीतील पात्र लाभार्थ्यांना घरकुल उपलब्ध करून देण्यासाठी वैयक्तिक लाभाची शबरी आदिवासी घरकुल योजना राज्य शासनामार्फत राबविण्यात येत आहे. सदर योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने वाचा मधील अनु क्र.१ मधील शासन निर्णयान्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत. सदर शासन निर्णयानुसार शबरी आदिवासी घरकुल योजना ही ग्रामीण व शहरी या दोन्ही भागात राबविणे अपेक्षित होते. ग्रामविकास विभागाच्या दि.१०/०२/२०१६ च्या शासन निर्णयान्वये राज्यातील ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी व सनियंत्रण करण्यासाठी राज्य व्यवस्थापन कक्ष-इंदिरा आवास योजना कक्षाचे रूपांतर “राज्य व्यवस्थापन कक्ष - ग्रामीण गृहनिर्माण कक्षामध्ये” करण्यात आलेले आहे. त्यानुषंगाने या राज्य व्यवस्थापन कक्षाव्दारे ग्रामविकास विभाग, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, आदिवासी विकास विभाग व राज्य शासनाच्या विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या सर्व ग्रामीण घरकुल कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करण्यात येत आहे. त्यामुळे ग्रामीण भागात शबरी आदिवासी घरकुल योजनेची अंमलबजावणी ही या कक्षाद्वारे करण्यात येत आहे. परंतु शहरी भागात शबरी आदिवासी घरकुल योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी अंमलबजावणी यंत्रणा नसल्याने शहरी भागात शबरी आदिवासी घरकुल योजनेची अंमलबजवणी ही संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत यांचेमार्फत करण्यासाठी नगरविकास विभागास आदिवासी विकास विभागाद्वारा प्रस्ताव सादर करण्यात आली होता.आदिवासी विकास विभागाच्या प्रस्तावास नगरविकास विभागाने सहमती दर्शविली असून त्यानुषंगाने मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय :-

राज्यातील शहरी भागातील अनुसूचित जमातीच्या ज्या लोकांना राहण्यासाठी स्वतःची घरे नाहीत अथवा जे अनुसूचित जमातीचे लोक, कुडा मातीच्या घरात, झोपड्यांमध्ये किंवा तात्पुरत्या तयार केलेल्या निवारात राहतात अशा अनुसूचित जमातीतील लाभार्थ्यांना शबरी आदिवासी घरकुल योजनेचा लाभ देण्यात येत आहे.

लाभार्थी पात्रता -

- १) अनुसूचित जमातीचा असावा.
- २) स्वतःच्या नावाने पक्के घर नसावे.
- ३) महाराष्ट्र राज्यातील १५ वर्षांपासून रहिवासी असावा.
- ४) घराचे बांधकाम करण्यासाठी स्वतःची किंवा शासनाने दिलेली जमीन असावी.
- ५) यापूर्वी कोणत्याही शासकीय घरकुल योजनेचा लाभ घेतलेला नसावा.
- ६) वय वर्ष १८ पूर्ण असावे.
- ७) स्वतःच्या नावाने बँक खाते असावे.

घरकूल बांधकाम क्षेत्र-

वाचा येथील अनु.क्र.१ मधील आदिवासी विकास विभागाच्या दि.२८/०३/२०१३ रोजीच्या शासन निर्णयात नमूद केल्यानुसार घरकूलाचे बांधकामाचे चटई क्षेत्र हे २६९.०० चौरस फूट एवढे राहील.

उत्पन्न मर्यादा -

वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ही रु.३.०० लक्ष पर्यंत असावी.

अनुदान रक्कम -

घरकूल बांधकामासाठी अनुदान रक्कम ही.२.५० लक्ष एवढी राहील. सदर अनुदान रक्कम ही खालीलप्रमाणे ४ टप्प्यात लाभार्थ्याच्या आधार संलग्न बँक खात्यात जमा करण्यात येईल.

अनुदान मंजूरीचे टप्पे-

अनु.क्र	टप्पा	रक्कम
१	घरकूल मंजूरी	४००००
२	फ्लिंथ लेवल	८००००
३	लिंटल लेवल	८००००
४	घरकूल पूर्ण	५००००
	एकूण	२५००००

आवश्यक कागदपत्रे-

- १) अर्जदाराचे नजीकच्या काळातील दोन पासपोर्टसाईज फोटो
- २) रहिवासी प्रमाणपत्र
- ३) अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र
- ४) घरकूल बांधकामासाठी जागा उपलब्ध आहे किंवा नाही यासाठी पुरावा.
- ५) उत्पन्नाचा दाखला (तहसिलदार यांचा)
- ६) शिधापत्रिका
- ७) आधारकार्ड
- ८) एक रद्द केलेला धनादेश (Cancelled cheque) अथवा बँकेच्या पासबुकच्या पहिल्या पानाची छायांकित प्रत (फोटो व खाते क्र. असलेले)

अर्ज करावयाची पद्धत-

या शासन निर्णयाच्या परिशिष्टामध्ये विहित केलेला अर्ज व कागदपत्रे ही प्रकल्प कार्यालय, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांच्याकडे व्यक्तीशः/टपालाने/ईमेलद्वारा सादर करावा.

प्राधान्य -

- १) जातीय दगंलीमध्ये घराचे नुकसान झालेली व्यक्ती
- २) अँट्रोसिटी अँक्टनुसार पिडित व्यक्ती
- ३) विधवा किंवा परित्यक्त्या महिला
- ४) आदिम जमातीची व्यक्ती

वाचा येथील अनुक्रम १२ मधील आदिवासी विकास विभागाच्या दि. १७/०३/२०२० रोजीच्या शासन निर्णयानुसार शबरी आदिवासी घरकूल योजनेअंतर्गत ५% आरक्षण हे दिव्यांग व्यक्तीसाठी ठेवण्यात आलेले आहे. यामध्ये दिव्यांग महिलांना प्राधान्य देण्यात यावे.

वाचा येथील अनु.क्र.१ मधील दि. २८/०३/२०१३ रोजीच्या शासन निर्णयातील नगरपरिषद व महानगरपालिका यांचेसाठी असलेली घरकूल निर्माण समिती रद्द करण्यात येत असून नागरी भागासाठी पुढीलप्रमाणे लाभार्थी निवड समिती राहील.

लाभार्थी निवड समिती

अ.क्र.	पदनाम	समितीमधील पद
१	संबंधित अपर आयुक्त,आदिवासी विकास	अध्यक्ष
२(i)	संबंधित उपायुक्त (महानगरपालिका)- महानगरपालिका क्षेत्राकरिता	सदस्य
२(ii)	संबंधित मुख्याधिकारी (नगरपंचायत/नगरपालिका) - नगरपंचायत/ नगरपालिका क्षेत्राकरिता	सदस्य
३	संबंधित नगर अभियंता (नगरपंचायत/ नगरपालिका/ महानगरपालिका)	सदस्य
४	प्रकल्प अधिकारी,एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प	सदस्य सचिव

बांधकाम यंत्रणा-

- १) लाभार्थ्यांनी स्वतःच बांधकाम केल्यास त्याला प्राधान्य देण्यात यावे.
- २) नगरपंचायत/नगरपरिषद / महानगरपालिका क्षेत्रासाठी लाभार्थी स्वतः बांधकाम करु शकत नसेल तर,महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत यांनी आपल्याकडील बांधकाम यंत्रणेमार्फत घरकुलांचे बाधकाम करावे.
- ३) महानगरपालिका उक्त योजना राबविण्यास सक्षम असून, त्यांनी आपल्या बांधकाम यंत्रणेमार्फत घरकुलांचे बाधकाम करावे.
- ४) महानगर क्षेत्रात (Metro cities) जमीनींच्या कमतरतेमुळे व अति किंमतीमुळे जागा घेऊन घर बांधणे शक्य होत नाही यासाठी शासकीय योजना/खाजगी विकसक यांचेकडून बांधण्यात येणा-या गृहप्रकल्पांमध्ये पात्र लाभार्थ्यांना सदर योजनेमधून अनुज्ञेय असणारे अनुदान देण्यात येईल.

निधी वितरण व सनियंत्रण-

सदर योजनेसाठी आहरण व संवितरण अधिकारी हे संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प तर नियंत्रण अधिकारी हे संबंधित अपर आयुक्त,आदिवासी विकास हे राहतील. शबरी आदिवासी घरकूल योजनेसाठीचा निधी/अनुदान हे नियंत्रक अधिकारी यांचे कडून संबंधित आहरण व संवितरण अधिकारी यांचेकडे व आहरण व संवितरण अधिकारी यांच्याकडून थेट पात्र लाभार्थी यांच्या बँक खात्यात जमा करण्यात यावे.

या योजनेचे कार्यान्वयन व सनियंत्रणाची जबाबदारी आदिवासी विकास विभागाची राहील. सदर योजनेची संपूर्ण अंमलबजावणी स्थानिक नागरी स्वराज्य संस्थांकडून करण्यात येईल. या योजनेतर्गत बांधण्यात येणाऱ्या घरकुलाचा नगरपरिषद/नगरपंचायत निहाय मासिक प्रगती अहवाल नगरपरिषद प्रशासन संचालनालयाने तसेच महानगरपालिका क्षेत्रात बांधण्यात येणाऱ्या घरकुलाचा मासिक प्रगती अहवाल संबंधित आयुक्त, महानगरपालिका यांनी आदिवासी विकास विभागास प्रति माह सादर करावा. त्याची प्रति आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय यांना पृष्ठांकित करावी. त्यामुळे महानगरपालिका/ नगरपालिका/नगरपंचायत या अंमलबजावणी यंत्रणांवर आदिवासी विकास विभाग व नगर विकास विभाग (नगरपरिषद प्रशासन संचालनालयामार्फत) यांचे दुहेरी नियंत्रण राहील.

२. सदर योजनेसाठी येणारा खर्च हा आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत मागणी क्र. टी-५ मधील मुख्य लेखाशिर्ष, २२२५- अनुसूचित जाती, अनूसूचित जमाती, इतर मागासवर्ग व अल्पसंख्यांक यांचे कल्याण या मुख्य लेखाशिर्षाखालील (०२) (०३३) शबरी आदिवासी घरकूल योजना कार्यक्रम (२२२५D२७१) ३१, सहायक अनुदाने (वेतनेतर) या खालील तरतूदीमधून करण्यात यावा.

३. सदर योजनेसाठी त्या-त्या आर्थिक वर्षामध्ये वितरित करण्यात येत असलेल्या निधीच्या २% निधी हा प्रशासकीय बाबींसाठी अनुज्ञेय राहील.

४. या योजनेतर्गत बांधण्यात येणा-या घरकुलावर वाचा येथील अनु. क्र.१४ मधील शासन निर्णयात नमूद केल्यानुसार बोधचिन्ह लावण्यात यावे.

५. सदर शासन निर्णय हा नगर विकास विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आला असून, त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०२४०९९९२३३३७५२२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(सतिश कोवे)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ३) मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ४) मा. विरोधी पक्षनेता विधानपरिषद विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ५) मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ६) मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ७) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई. ८) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) मा. मंत्री, आदिवासी विकास यांचे खाजगी सचिव मंत्रालय, मुंबई-३२.
- १०) मा. सर्व मंत्री, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) मा. विधानसभा / विधान परिषद, सदस्य सर्व

१२) मुख्य सचिव, यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई

१३) अ.मु.स./प्र.स./ सचिव, विभाग सर्व, मंत्रालय मुंबई.

१४) सर्व विभागीय आयुक्त.

१५) सर्व आयुक्त, महानगरपालिका

१६) आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.

१७) सर्व संबंधित जिल्हाधिकारी

१८) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे/नाशिक/अमरावती/नागपूर

१९) सर्व संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.

२०) संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष-ग्रामीण गृहनिर्माण, बेलापूर.

२१) सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.

२२) सर्व प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा.

२३) अवर सचिव (का-६), (अर्थसंकल्प) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

२४) सर्व मुख्याधिकारी, नगरपालिका/नगरपंचायत

२५) निवड नस्ती / (का-०८), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

परिशिष्ट

आदिवासी विकास विभागाच्या घरकुल योजनेतर्गत लाभ मिळण्यासाठी अर्जाचा नमुना

अर्जदाराचा
फोटो

प्रति,

प्रकल्प अधिकारी,
एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प -----

विषय - घरकुल मिळणेसाठी अर्ज

१	अर्जदाराचे संपूर्ण नाव	
२	संपूर्ण पत्ता :	
३	आधार क्र	
४	शिधापत्रिका क्र.	
५	बँक खाते तपशिल- बँकेचे नाव व खाते क्र.	
६	जन्म दिनांक	
७	वय	
८	जमात-	
९	लिंग	
१०	विवाहीत/अविवाहीत	
११	विवाहीत असल्यास अपत्य संख्या	मुले- मुली- एकूण-
१२	कुटूंबातील व्यक्तींची संख्या	महिला : पुरुष : एकूण :
१३	योजनेचे नाव / मागणी :	
१४	अर्जदाराचे वार्षिक उत्पन्न- उत्पन्नाचे साधन :-	
१५	स्वतःच्या मालकीची जागा आहे काय ?	होय / नाही
	अर्जदार पुढीलपैकी आहे काय	<ul style="list-style-type: none"> • भूमीहीन • विधवा • परित्यक्त्या • दिव्यांग (स्त्री/पुरुष) • नैसर्गिक आपत्तीमुळे किंवा जातीय दंगलीमध्ये नुकसान झालेले • अँट्रॉसिटी अँकटनुसार पिडित झालेल्या अनुसूचित जमातीच्या पात्र व्यक्ती • प्रकल्पग्रस्त • आदिम जमाती
	टीप : यापैकी लागू असेल तेथे (☒) चिन्हांकित करावे.	

प्रकल्प कार्यालयामार्फत अथवा इतर विभागामार्फत यापूर्वी घरकूल योजनेचा लाभ घेतला आहे काय ? असल्यास, कोणत्या योजनेचा -

अ.क्र.	योजनेचे नाव	वर्ष

वरीलप्रमाणे देण्यात आलेली माहिती खरी आहे, तपासणी दरम्यान माहिती खोटी आढळून आल्यास, मी स्वतः कायदेशीर कारवाईस जबाबदार राहील.

दिनांक :

स्थळ :

(अर्जदाराचे नाव व स्वाक्षरी)

	अर्जसोबत जोडावयाची आवश्यक कागदपत्रे
१	अर्जदाराचे नजीकच्या काळातील दोन पासपोर्टसाईज फोटो
२	रहिवासी प्रमाणपत्र
३	जमातीचे प्रमाणपत्र
४	घरकूल बांधकामासाठी जागा उपलब्ध आहे किंवा नाही यासाठीचा पुरावा
५	उत्पन्नाचा दाखला (तहसिलदार यांचा)
६	शिधापत्रिका
७	आधार कार्ड
८	एक रद्द केलेला धनादेश (Cancelled cheque) अथवा बँकेच्या पासबुकच्या पहिल्या पानाची छायांकित प्रत (फोटो व खाते क्र. असलेले)

वरीलप्रमाणे कागदपत्र पुर्ण / अपुर्ण आहेत.

*वर नमूद कागदपत्र अपुर्ण असल्याने कागदपत्रांची पुर्तता करण्यात यावी.

(* लागू नसल्यास खोडण्यात यावी)

आवक लिपीक नाव-

स्वाक्षरी व दिनांक-

(सतीश वि.कोवे)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन